



LAM

1

APB

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΘΡΟΝΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΑΠΟ ΣΑΜΟΥΗΛ ΤΟΥ ΚΑΠΑΣΟΥΛΗ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Κατ' ανέκδοτα έγγραφα

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα ὁ πατριαρχικὸς θρόνος τῆς Ἀλεξανδρείας δεινὰς διῆλθεν ἡμέρας. Ἐν μέσῳ δὲ ποικίλων περιπετειῶν ἰδίως ἐχείμαζεν αὐτὸν δεινὴ οἰκονομικὴ ἀνωμαλία, ἥς αἱ συνέπειαι ἐγίνοντο καταφανεῖς ἐπὶ δεκαετηρίδας ὅλας. Τέσσαρες πατριαρχεῖαι, ἡ τοῦ Σαμουήλ τοῦ Καπασούλη (1710-1723), Κοσμᾶ Β' τοῦ Βυζαντίου τὸ β' (1723-1737), Κοσμᾶ Γ' τοῦ Καλοκάγαθου (1737-1746) καὶ Ματθαίου (1746-1766) διέρχονται ἐν μέσῳ ἡμερῶν ἐπωδύνων, καθ' ἃς κυριώτατον τῶν πατριαρχῶν μέλημα εἶνε ἡ συνάθροισις ἐλεῶν καὶ ἡ διὰ βαρῶν δανείων ἐξοικονόμησις τῶν ἀναγκῶν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Καὶ τὰς μὲν ἐπὶ τοῦ Σαμουήλ οἰκονομικὰς δυσχερείας ἐπαρκῶς διδάσκουσι τάνωτέρω ὑπὸ τοῦ κ. Παπαδοπούλου Κεραμῆως δημοσιευθέντα ἔγγραφα (1). Ῥητῶς ἡ συνοδικὴ πρᾶξις τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰερεμίου ἡ περὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας ἀναρρήσεως τοῦ Κοσμᾶ τῷ 1723 γενομένη ἀναφέρει τὰ ἐπιχειρήματα πολυάριθμα βήρη καὶ χρέη (2). Ὁ δὲ Γρηγοράσκος Γκίκας ὠρισμένως παρκαλεῖ τὸν Κοσμᾶν νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς πληρωμῆς ποσοῦ πεντακοσίων γροσίων ὀφειλομένων εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σαμουήλ· «ἔστω εἰς εἶδυσιν τῆς ὑμετέ-

(1) Ἰδ. Σημειώσεις περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σαμουήλ Καπασούλη ἐν τῷ παρόντι τεύχει, σ. 505 κ. ἔ.

(2) Ἐνθ' ἀν. σ. 516.

1

Σελιὸν τόμος γ' ἔδοξ. Ἐλαφρῶς
r' - 1889-1891

Χριστόφορος Κοντόκαλης ισχυρῶς ποτε ἀντέστη πρὸς τοὺς Τούρκους, προσδελόντας τὰ ἰχθυοτροφεῖα τοῦ Βουθρωτοῦ, καὶ ἄλλα πολλὰ εὐτολμα καὶ ἀνδρεῖα ἔργα κατὰ τῶν Τούρκων ἐξετέλεσεν, ὁ δόγης Ἀλολίσιος Μοκενίγος ἀνηγόρευσεν αὐτὸν τῇ 21 Ἰουνίου 1572, ψηφίσματι τῆς Συγκλήτου, ἱππότην τοῦ Ἀγ. Μάρκου, παραχωρήσας τῷ ἀνδρὶ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τὰ πέντε ἑκατοστὰ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ τῆς Βρίνης, μετὰ τὸν θάνατον ὁμῶς τοῦ Ἰωάννου Μόσχου, ὅστις, ὡς φαίνεται, ἀπήλαυεν αὐτὸς τὸ γέρας τοῦτο μέχρι τοῦδε (Stampa αὐτ.).

Κατὰ τὴν ἐν Καμποφορμίῳ συνθήκην ὁ Βουθρωτὸς καὶ ἡ περὶ αὐτὸν χώρα, περίμετρον ἔχουσα τριῶν μυριομέτρων καὶ περιλαμβάνουσα τὰ ἰχθυοτροφεῖα καὶ ἕξ κώμας, παρεχωρήθη τοῖς Γάλλοις, ἀποτελέσασα μετὰ τῆς Κερκύρας, τῶν Παξῶν καὶ τῆς Πάργας τὸν ἓνα τῶν τριῶν νομῶν, εἰς οὓς διήρυσαν τὰς πάλαι ἐν Ἀνατολῇ Βενετικᾶς κτήσεις οἱ δημοκρατούμενοι Γάλλοι κατὰ τὸ διάταγμα τῆς 7 Νοεμβρίου 1797. Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τῶν Γάλλων δὲν παρετάθη ἐν Βουθρωτῷ ὑπὲρ τοὺς ἑκαταίδεκα μῆνας, διότι ἐκεῖνοι, πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς ὑπερβαλλούσης δυνάμεως τοῦ διαβοήτου Ἀλῆ Πασᾶ, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσωσι τὸ φρούριον καὶ νὰ καταστρέψωσιν ἄρδην τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ δι' ὑπονόμου, ἐκραγείσης τῇ 14 Ὀκτ. 1798, καταλιπόντες οὕτω μόνον ἐρείπια εἰς τὴν ἀπληστον πλεονεξίαν τοῦ αἰμοδόρου σατράπου τῆς Ἡπείρου (Relaz. dell' assedio di Corfù e sua capitolaz. Corfù, 1799 ἔργον Ἀντωνίου Ροδοστάμου. Bellaire, Opérat. de la divis. Française du Levant. Paris, 1805, σ. 261-272 καὶ Γ. Μαυρογιάννη, Ἱστ. τῶν Ἰονίων νήσων, Α', σ. 175).

Τὰ ἐρείπια τῶν τειχῶν τῆς πάλαι ἀποικίας τῶν Ῥωμαίων σώζονται μέχρις ἡμῶν, ἐνὸς μιλίου περίμετρον ἔχοντα, μετ' αὐτῶν δὲ ἀναμίννυνται λείψανα Ἑλληνικῶν καὶ Βυζαντινῶν κτιρίων, δεικνύοντα ὅτι ἡ πόλις εἶχε πάντοτε τὴν αὐτὴν τοποθεσίαν. Ὅπου δὲ ἄλλοτε ἴσχυε πόλις ἀκμαία καὶ θαλερά, ὑπάρχουσι νῦν πενιχρὰ μόνον οἰκήματα πρὸς καταφυγὴν ὀλίγων ἀλιέων κατ' ἔτος μισθουμένων τὰ ἰχθυοτροφεῖα.

ρας μακαριότητος, γράφει ὁ ἐπιστέλλων, ὅτι κατὰ τὸν προπαρελθόντα χρόνον (1721) ἐδασείσαμεν διὰ τὴν χρεῖαν τοῦ ἀγιοτάτου αὐτῆς θρόνου γρόσια πεντακόσια, καθὼς δαίλαμβάνει ἡ χρεωστικὴ ὁμολογία τοῦ μακαριωτάτου κϋρ Σαμουήλ (1).

Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον διαφωτίζεται ἡ οἰκτρὰ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκ τῆς κατωτέρω δημοσιευμένης ἀνεκδότου ἐπιστολῆς τοῦ Σαμουήλ πρὸς τὴν βασιλίσσαν τῆς Ἀγγλίας Ἀνναν, ἧς ζητεῖ τὸ ἔλεος καὶ τὰς φιλοχρίστους δωρεὰς ὁ πατριάρχης, ἀποστέλλων πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τούτῳ τὸν μητροπολίτην Θηβαίδος Ἀρσένιον καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Γεννάδιον.

Εὐρηται δ' ἡ τε ἐπιστολὴ αὕτη καὶ αἱ ἄλλαι περὶ ὧν γενήσεται κατωτέρω λόγος ἐν τῷ κατὰ τὴν ἐμὴν ἀρίθμησιν ὑπ' ἀρ. 223 κώδικι τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει εὐαγοῦς μονῆς Κουτλουμουσίου. Εἶνε δ' ὁ κώδιξ οὗτος γεγραμμένος τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα καὶ σύγκειται ἐκ φύλλων 170 (2) εἰς 4ον, περιέχει δὲ διαφόρους συγχρόνους ἐπιστολάς τοῦ εἰρημένου αἰῶνος ἐν πρωτοτύπῳ ἢ ἐν ἀντιγράφῳ. Εἶνε δὲ ὁ κώδιξ πολῦτιμος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας, διότι τὸ πλεῖστον αὐτοῦ σύγκειται ἐξ ἐπιστολῶν αὐτογράφων τοῦ πατριάρχου Ματθαίου ἢ ἐκ τῶν πρωτογράφων ἐπιστολῶν σταλίσαντες εἰς αὐτὸν ὑπ' ἄλλων. Εἶνε δ' αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Ματθαίου γεγραμμέναι πρὸς διαφόρους ἰδιώτας καὶ δυνάστας, κοινότητας, ἀρχὰς ἢ μεγιστᾶνας. Ἐχομεν ἐν αὐταῖς ἐπιστολάς τοῦ Ματθαίου πρὸς τὴν ἐλληνικὴν κοινότητα Βενετίας, πρὸς τὸν αὐτόθι ἐπιτετραμμένον τοῦς διὰ τὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας ἐράνους, πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν τῆς Ῥωσίας Αἰκατερίνην Ἀλεξιεβναν Β' καὶ τὸν διάδοχον τοῦ θρόνου Παῦλον, πρὸς τὴν σύνοδον τῆς Ῥωσίας, πρὸς τὸν ἐν Τύνιδι Ἀγγλον πρόξενον καὶ τὸν αὐτόθι Ἑλληνα ἀρχιμανδρίτην, πρὸς τοὺς ἐν Τριπόλει τῆς Βαρβαρίας Ἑλληνας ἐμπόρους, πρὸς διαφόρους ἐν Βλαχίᾳ ἄρχοντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας ἰσχυρούσας, πρὸς πολλοὺς ὁμογενεῖς καὶ ἄλλοδαπούς, τέλος δὲ πρὸς τοὺς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κουτλουμουσίου μονάζοντας. Οὐδ' εἶνε αἱ τελευταῖαι αὗται αἱ ἀσημόταται πασῶν, ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ὁ πατριάρχης ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἐμελλε τέλος νὰ καταλύσῃ τὸν βίον. Καὶ ἐτάφη δ' ἐν αὐτῇ μετὰ πολλοὺς αὐτοῦ

(1) Ἐνθ' ἀν. σ. 519.

(2) Σημειωτέον ὅτι τὰ φύλλα 112-169 εἶνε ἄγραφα.

ὑπὲρ τῆς μονῆς ἀγῶνας καὶ μεγάλην ὑπὲρ αὐτῆς ἀφοσίωσιν, ἥτις δὲν ἐκώλυεν αὐτὸν νὰ ἐγκύπτῃ συγχρόνως εἰς τὴν μελέτην τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης του, ἣν καὶ συμπαρέλαθεν εἰς τὸ ἡσυχαστήριόν του. Διὸ καὶ εὐρηνται ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς τινὰ σεσημειωμένα ὡς ὑπ' αὐτοῦ εἰς αὐτὴν δωρηθέντα.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν προκάτοχον τοῦ Ματθαίου Κοσμᾶν (δὲν ἐξηκρίβωσα ὁπότερον τῶν πατριαρχῶν τῶν φερόντων τοῦτο τὸ ὄνομα) ἀπευθύνονται τινες τῶν ἐν τῷ κώδικι περιλαμβανομένων ἐπιστολῶν, ἔχομεν δ' ἐν αὐτῷ καὶ τινας γεγραμμένας ὑπὸ Σαμουὴλ Καπασούλη τοῦ Χίου.

Τούτων δὲ ἡ τοῦ Σαμουὴλ πρὸς Ἄνναν Στουάρτην τὴν βασιλίσσαν τῆς Ἀγγλίας, περιλαμβανομένη ἐν φ. 1036 - 105 α τοῦ κώδικος, ἔχει ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς (1).

« Τῇ εὐσεβεστάτῃ, γαληνοτάτῃ, κρατίστῃ, ἀηττήτῃ καὶ φιλοχρίστῃ αὐγούστῃ ἀντιβασιλίᾳ θεοστέπτῃ (2) τῆς μεγάλης Βρεττανίας ἀκαταμάχητον κράτος, τρόπαια καὶ νίκας ἐν Χριστῷ σωτῇρι κατὰ τῶν ἐναντίων, μακρότητα διαμονῆς, βαθεῖαν εἰρήνην, ἀστασίαστον στερέωσιν ὑγίειάν τε πανευδαίμονα καὶ ὅσα ἄλλα εὐθυμα καὶ σωτήρια θεόθεν ἐπεύχεται Σαμουὴλ ὁ ἐλέφ' θεοῦ πάπας καὶ πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ κριτῆς τῆς οἰκουμένης.

« Τὸ μὲν πρὸς μέγιστον καὶ πανυπέρτατον κράτος βασιλικὸν γράφειν ὡς δεῖ καὶ κατ' ἀξίαν καὶ λόγοις προσήκουσι καὶ τρόποις ἀρμόζουσι καὶ συλλαβαῖς ἀξίαις δεκτικαῖς τε ταῖς ἀγίαις καὶ φιλοχρίστοις βασιλικαῖς ἀκοαῖς, εὐφημίαις τε ταῖς οὐ τυχεύουσιν, μᾶλλον δὲ σωζομέναις καὶ ἀναμαρτήτοις, εὐτάκτοις δὲ καὶ βασιλοπρεπέσιν ἀγγελίαις οὐ παντὶ τῶν ὑπὸ σελήνην παρὰ θεοῦ κεχορήγηται, ἀλλὰ τοῖς ἀξίως εἰδόσι καὶ τὴν τοῖς πᾶσι (;) (3) ἄκραν ὑπεροχὴν γνωρίζουσι καὶ μετὰ βασιλέων συνομιλεῖν ἀξιοθεῖσι καὶ τούτοις ὑπηρετεῖν ἀρμοδίως τῇ ἀξίᾳ διάκειται, οὓς τινας καὶ ὁρατικούς ἢ ἱερὰ ὀνομάζει γραφὴ ἐν

(1) Σημειωτέον ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη φέρεται γεγραμμένη ἐν τῷ κώδικι μετὰ πλείστον ἀνορθογραφίῳ, ὅς, διορθώσας ἀπ' εὐθείας ἐν τῷ κειμένῳ, ἐθεώρησα ὅλως περιττὸν νὰ ὑποσημειώσω.

(2) Κῶδ. θεοσέπτῃ.

(3) Κῶδ. βάσει.

Παροιμίαις (1)· «ὁρατικὸν ἄνδρα καὶ ὁξὺν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ βασι-
λεῦσι δεῖ παρεστάναι (2)», καὶ μάλιστα ὅτε φίλον τῇ βασιλικῇ με-
γαλειότητι πάντα ἔνδοξα, εὐφημα, συνέσεώς τε καὶ σοφίας πλήρη καὶ
τῶν λοιπῶν δεκτικὰ (3) χαρισμάτων ἐνώπιον αὐτῆς προσηκόντως ζη-
τούμενα, ἐν οἷς χάρις ἡ θεία συνετίζουσα μένει καὶ καταρτίζουσα.

« Ἡμεῖς μὲν οὖν ἐτυγχάνομεν καὶ ἔτι ἤδη κωλυόμενοι ὑπὸ τοῦ
τοιούτου λογισμοῦ μὴ αὐθαδῶς χωρῆσαι καὶ κατατολμῆσαι, ὅπῃ ὁ
κίνδυνος τοιοῦτος τῆς προπετείας καὶ ἀβελτηρίας, ὅπως μὴ ἑαυτοῦ
καταψηφισώμεθα, σιωπὴν δὲ ταπεινοφρόνως ἐναγκαλίσασθαι τὴν ἀκίν-
δυνον καὶ ἐπωφελῇ. Ἄλλ' ἐκθειάζεται σου τὸ κοσμοπόθητον καὶ βα-
σιλικὸν ὄνομα, εὐσεβεστάτη καὶ γαληνοτάτη αὐγοῦστα, ἐπὶ πᾶσαν τὴν
ὑφήλιον. Πνεύματος γὰρ τοῦ ἁγίου αἱ αὐγοειδεῖς χάριτες σκῆνει τῷ
θεοκοσμήτῳ σου καὶ βασιλικῷ ἐπελθοῦσαι καὶ ἐπαναπαυσάμεναι ση-
μεῖον ἀνέδειξαν τῶν ἀρετῶν τιμαλφέστατον. Τοῦ μεγαλεμπορίου τοι-
γαροῦν καλλωπίσματος ἀνεξαντλήτου σοι διατελοῦντος, ἡμῶν δὲ [μὴ]
ἐξαρκούντων πρὸς σεμνολόγημα καὶ ἐγκώμιον καὶ εὐφημίαν, τοῦτο
καὶ μόνον ἐξόν ἡμῖν λέγειν, ὅτι «πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶ
καταβαῖνον παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων». Καὶ γὰρ τῇ βασιλικῇ
ἀλουργίδι, στέφεσί τε καὶ διαδήμασι, σκήπτροις τοῖς ἀνακτορικοῖς ἄνω-
θεν καταστεφθεῖσα καὶ ὁλη (4) ἰσχύος τὰ πάντα δυναμένα (5) καὶ
τοὺς πάντας ὑπερακοντίζουσα ῥαδίως παρέχεις τὰς ἀφορμὰς ἐνὶ ἐκά-
στῳ θαυμάζειν σε καὶ μεγαλύνειν καὶ πρὸς τοῖς λοιποῖς θεοβραβεύτοις
χαρίσματος τὰ πρῶτα καὶ κεφαλαιώδη κηρύττειν σεμνοπρεπῶς γνω-
ρίσματα, εὐσεβείας σου δῆλα δὴ τῆς θεοφιλοῦς τὴν πολύκαρπον ὑπερ-
βολὴν καὶ τῆς αὐταγάθου εὐσπλαγχνίας τὸ ἄπειρον.

« Τοιούτοις τοίνυν τῶν βασιλικῶν σου καὶ περιβλέπτων πλεονεκτη-
μάτων καλλικελάδοις ἀκούσμασι ἡμεῖς τε κατηχηθέντες καὶ ταῖς εὐ-
πειθέσι βεβαιωθέντες πληροφορίαις οἱ ἐν θείῳ ἐλέει ἐκκλησίας τοῦ Χρι-
στοῦ οὐχ ὁποιασοῦν προστασίαν πεπιστευμένοι, ἀγιωτάτης τε καὶ ἀπο-
στολικῆς τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου καθέδρας τῆς

(1) XII, 29.

(2) Κωδ. παριστᾶναι.

(3) Κωδ. δεικτικά.

(4) Κωδ. ἔλκει.

(5) Κωδ. διαμέρει.

τῶν Ἀλεξανδρέων πατριαρχικῆς καὶ ἀρχαιοτάτης τοὺς πνευματικοὺς οἶακας θεόθεν ἐνστερνισάμενοι νομίμως καὶ διαδοχικῶς, πῶς ἂν ἔχοιμεν ἀνέχεσθαι καὶ μὴ κατατολμῆσαι ἢ μᾶλλον εἰπεῖν θαρρῆσαι τοῦ παρόντος ἄψασθαι (1) ἐπιχειρήματος κατὰ τὸν ἐνόντα τρόπον καὶ πρὸς τὴν εὐσπλαγχνικωτάτην τῆς σῆς ἀγαθότητος πηγὴν καταφυγεῖν καὶ θαρροῦντες ὑποκλίνεσθαι.

« Εὐέλπεις (2) τοῖνυν μένομεν μὴ λογισθῆναι τὸ τόλμημα ἡμῖν, ἀλλὰ δεκτικὸν γενέσθαι παρὰ τῇ ἰλαρωτάτῃ συμπαθείᾳ τῆς σῆς μεγαλυνόμεν καὶ κραταιοτάτης ὑπεροχῆς τῆς βασιλικῆς, καίπερ οὐ (;) (3) κατ' ἀξίαν ἀλλὰ πλήρες εὐχῶν θερμοτάτων καὶ εὐλογιῶν πατριαρχικῶν ἐν χάριτι καὶ ἐξουσίᾳ τοῦ παναγίου πνεύματος. Ἀφίκετο γὰρ καὶ μέχρ' ἐν τῶν καθ' ἡμᾶς τῆς αἰγυπτιακῆς Ἀραβίας μερῶν τὰ εὐκλεῆ καὶ λαμπρά σου ἀκούσματα τὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις, ὅτι ἐκάστοτε ἀπόρων ὑπάρχεις παραμύθιον, γυμνητευόντων σκέπη, πενομένων τροφή, ἐνδεῶν κυβέρνησις, πεπιασμένων ἐπικουρία, καταπονουμένων ἀντίληψις, αἰχμαλώτων ἐλευθερία, κινδυνευόντων ἀντιστηριγμός, πόλεων προπύργιον, ἐκκλησιῶν ἱερῶν στῦλος, σεβασμίων μονῶν χειραγωγός, ἀρχιερέων εὐεργέτης, ἐπαρχιῶν σύστασις, πατριαρχῶν ἀνάπαυσις καὶ θρόνων ἀγιωτάτων καλλωπισμός. Τοιούτων καὶ ἐτέρων ἔργων θεοφιλῶν τῆς οἰκτιρμοσύνης ἐργάτην σε ἡ ἔνδοξος καὶ πτερόεσσα φήμη κηρύττει εἰς τὰ τοῦ κόσμου πέρατα. Ἄτινα ἐρασμίως εἰς ἀδαμάντινον ἡμεῖς θέμενοι τὴν διάνοιαν καὶ τούτων διαλανθανόντων μεμνημένοι, αἵτιον πρῶτιστον τοῦ παντὸς πανδερκέστατον ὁρῶμεν (;) (4) καὶ τούτων ἀγαθῶν χορηγὸν θεὸν προαιώνιον εἰλικρινέστατα ἐπινοοῦμεν τὸν τῇ ἰδίᾳ προνοίᾳ σέ τὴν εὐσεβεστάτην, ἀνδρειοτάτην τε καὶ συνεωτάτην Ἀνναν τὴν χαριτώνυμον προεγνωκότα καὶ τοιαύτην σοὶ τὴν ποικιλοειδῇ τῶν θείων χαρίτων διακόσμησιν πανσόφως χαρಿಸάμενον καὶ ἀσυλήτως τεθησαυρικότα δι' ἃς τινες αὐγοειδεῖς φαιδρότητας ἡλιακῶν ἀκτίνων δίκην ἀπαστραπτούσας καὶ ἐπὶ πᾶσαν διαδραμούσας τὴν γῆν βασιλικῆς ἀλουργίδος καὶ διαδήματος ἡξίωσαι θεοτεύκτου,

(1) Κωδ. ἀνέχοιμεν ἀνέχεσθαι . . . κατατολμήσας . . . θαρρῆσας . . . ἄψασται καὶ κατωτέρω ὑποκλίνεσθαι, λογισθῆναι, κατασβεσθῆναι.

(2) Κωδ. εὐέλπεις.

(3) Κωδ. καὶ ὑπὲρ οὗ.

(4) Κωδ. ἑώρον.

ταῖς αὐτοκρατορικαῖς κοσμιότησι πολυφώτως πεποικιλμένη καὶ διηνησιμένως περιστράπτουσα, τά τε δράματα τῶν εὐφημιῶν καὶ ἐπαίνων ἐπισωρεύουσα καὶ πανευκλεῶς (1) ἀποδεχομένη.

« Διὰ ταῦτα καὶ ἡμεῖς τεθαρρηκότως ἐλπίσαντες, ὧ γαληνοτάτῃ ἄνασσα, πέμπομεν εἰς ταπεινὴν προσκύνησιν τοῦ ἱεροῦ καὶ θεοφρουρήτου κράτους τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν ἡμῶν, τὸν πανιερώτατον κύρ Ἀρσένιον μητροπολίτην Θηβαίδος, ὑπέρτιμον καὶ ἑξαρχον παντὸς παρανείλου (sic) ἐπαρχίας, ὑποκειμένης τούτῳ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῳ θρόνῳ τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ τὸν ὀσιώτατον ἀρχιμανδρίτην τοῦ αὐτοῦ ἡμετέρου θρόνου ἐν ἱερομονάχοις κύρ Γεννάδιον μετὰ τῆς συνοδείας αὐτῶν. Καὶ πρῶτον μὲν παρακαλοῦμεν, ὅπως ἐνώπιον τῆς σῆς φιλανθρωποτάτης βασιλείας εὖρωσι χάριν τῆς φιλοθέου ἀποδοχῆς καὶ εὐμενοῦς (2) δεξιώσεως· πρόσωπον καὶ γὰρ ἐπιφέρουσιν τοῦ ἀγιωτάτου τούτου θρόνου καὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἀπὸ νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας πιστοὶ καὶ γνήσιοι πεφυκότες θεράποντες τῆς ἀγιωτάτης ταύτης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας· δεῦτερον δὲ καὶ ἡμᾶς μετόχους γενέσθαι τῶν πλουσιῶν δωρεῶν καὶ ἀφθονοπαρόχων ἐλεημοσυῶν καὶ εὐποιῶν τῆς σῆς μεγαλοδώρου βασιλικῆς δεξιᾶς. Μέγα γὰρ τὸ ἐφ' ἡμᾶς δεινόν, ἢ τε ἔμπορία ὑπερβάλλουσα καὶ ἄκρα ταλαιπωρία, ὑφ' ὧν καταπιεζόμενοι ἄθλιως εἰς βυθὸν κινδυνεύομεν καταντῆσαι ἀπωλείας τε καὶ καταφθορᾶς καὶ τοῦτον κατασβεσθῆναι τὸν καθ' ἡμᾶς πατριαρχικὸν θρόνον τὸν ἐν μέσῳ τῆς τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἀθείας τούτων τῶν ἀραβικῶν μερῶν καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ὡς ἀστέρα λάμποντα καὶ τὴν ἐν Χριστῷ εὐσέβειαν μέχρι τοῦ παρόντος καιροῦ κρατοῦντα καὶ κηρύττοντα, οὐ μέντοι ἀπὸ κακίας καὶ φθόνου τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ εἰς ὄλεθρον τοσοῦτον φθάσαντα· ἀλλ' ἐκ τῶν ἡμῖν ὁμοιοσχημῶν κεινηθείσης τῆς κακίας καὶ τῶν βελῶν, κατήχθημεν εἰς χάος ἐπώδυνον καὶ ἀθλιότητος καὶ ταλαιπωρίας καὶ χρέους βαρυτάτου ἐπέκεινα τῶν ἐξήκοντα πούγγιων, ἅτινα ἐδανείσθημεν παρὰ ἀλλοτρίων καὶ ἀλλοφύλων σὺν τόκῳ δεινοτάτῳ. Καὶ τῶν μὲν ἱερῶν σκευῶν, πατριαρχικῶν ἀμφίων καὶ πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν τὰ μὲν ἀπεμπολήθησαν (3) καὶ τὰ λοιπὰ ἐνέχυρον μένουσι διὰ τὸ χρέος. Τὴν δὲ αἰτίαν τοῦ τοιού-

(1) Κῶδ. *πανευκλεῖς*.

(2) Κῶδ. *εὐμενῶς*.

(3) Κῶδ. *ἀπεμπωλήθησαν*.

του ἡμῶν ὀλοτελοῦς ἀφανισμοῦ (1) καὶ τῆς πανολέθρου καταδίκης γνωρίμην ποιήσουσι καὶ δῆλῃν ἐν συνόψει τά τε μαρτυρικά τὰ ἐν χερσὶ τῶν ἡμετέρων πατέρων, διεξοδικώτερον δὲ ἀπὸ γλώσσης αὐτῶν καὶ ζώσης φωνῆς. Οὐκ ἔδοξε γὰρ ἡμῖν ἀρμόδιον, ἔλεος καὶ χάριν ἀπαιτοῦσι, τὰς ἱερὰς ἀκοὰς τῆς ὑμετέρας βασιλείας βαρύνειν (2) διὰ τοῦ πολλοῦ τῆς διηγήσεως καὶ παραζῦειν θρήνοις (3), καὶ δακρύων ἀποκατασταθεῖν (4).

« Αἰρομεν τοίνυν οἰκτρὰν φωνὴν ὑψωμέναις ταῖς χερσὶν πρὸς θεὸν τὸν παντάννακτα, δι' οὗ βασιλεῖς βασιλεύουσι καὶ ἡγεμόνες κρατοῦσι γῆς, καὶ ἐκ κατωδύνου (4) ψυχῆς παρακαλοῦμεν τὸ ἄναρχον καὶ αἰδιδιον καὶ ἀτελεύτητον καὶ ὑπέρθεον κράτος τοῦ συντηρεῖν καὶ στηρίζειν εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα τὰ σκῆπτρα τῆς ἀϊσεβόχστου σου βασιλείας καὶ σὲ τὴν θεοκόσμητον καὶ χαριτώνυμον Ἄνναν, τὴν γαληνοτάτην ἄνασσαν καὶ βᾶσιν καὶ κρηπίδα τῆς εὐσεβείας καὶ ἀκαταγώνιστον ὀχύρωμα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ θεότευκτον τεῖχος τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἐπιτευζόμεν δὲ καὶ ἡμεῖς, ὦ συμπαθεστάτη δέσποινα, ἐλέους καὶ βοηθείας τῆς βασιλοπρεποῦς διὰ Χριστὸν τὸν κύριον καὶ σωτῆρα τοῦ κόσμου καὶ ὡς, πολλαῖς συμφοραῖς καὶ περιστάσεσι συνεχόμενοι, καταπονούμενοι τῆς ἐλπίδος μὴ ἐκπέσοιμεν, μηδὲ ἀποτυχόντες κατατρίβημεν. Μίμησαι τὸν παντελεῆμονα δεσπότην, ὄρεξον ἡμῖν χεῖρά βοηθείας, ἀντιλαβοῦ ἡμῶν τῶν ἀπόρων, φάνηθι ὄρμος γαλήνης καὶ λιμὴν σωτήριος ἡμῖν τοῖς πτωχοῖς, καὶ διὰ βασιλικῶν σου προσταγμάτων, εὐγενεστάτη κυρία, ἐρέθισον καὶ ἀνάγκασον καὶ τοὺς παρεδρεύοντάς σοι ὑψηλοτάτους καὶ ἀξιωτάτους πρίγκιπας καὶ ἡγεμόνας τῆς συνετωτάτης σου συγκλήτου, τοὺς τε πέλαν καὶ τοὺς μακρὰν καὶ τοὺς λοιποὺς φιλοπτώχους τοῦ ἱεροῦ καταλόγου καὶ τῆς κοσμικῆς τάξεως κοινὴν βοήθειαν καὶ συμπάθειαν ἡμῖν ἐπιδεῖξαι ἐν ἐλέει καὶ φιλανθρωπίᾳ, ἐφοδιάσασα καὶ τοὺς ἡμετέρους πατέρας τοῖς χρεώδεσι γράμμασί σου τοῖς βασιλικοῖς καὶ πανσεβόχοις ἐν τοῖς περίξ ὀρίοις (5) τε καὶ αὐθεντικαῖς (6) πόλεσί τε καὶ νήσοις καὶ

(1) Κῶδ. ἀφανισμῶν.

(2) Κῶδ. βαρύνειν.

(3) Κῶδ. παραξίους θρήνους.

(4) Κῶδ. ἐκατωδῆνον.

(5) Κῶδ. ὀρίοις.

(6) Κῶδ. αὐθεντικοῖς

ἡγεμονίαις. Τότε δὴ ἀνέσεως πολλῆς τετυχηκότες καὶ βοηθηθέντες (1) καὶ ἀπὸ τῆς ταλαιπωρίας εἰς κουρισμὸν καὶ ἀπαλλαγὴν οἰκτιρμόνως ῥηθασαντες (2), σοὶ μὲν τῇ θεοστέπτῳ αὐγούστῃ τὰ εὐχαριστήρια κηρύττομεν ὁμοφώνως, τῷ δὲ θεῷ τοὺς ὕμνους ἀκαταπαύστως προσάγομεν, ᾧ ἡ δόξα καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

« Ἐξεδόθη ἐν (3) τῷ κατ' Αἴγυπτον ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ καταλύματι, ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψιβ' ἐν μηνὶ Φεβρουαρίου 25, ἰνδικτικῶνος ε'.

« Τῆς ὑμετέρας ἐν Χριστῷ ἱερᾶς καὶ κραταιοτάτης βασιλείας, τῆς τῆς θεοστέπτου καὶ ἀηττήτου γαληνότητος δοῦλος ταπεινὸς καὶ πρὸς θεὸν εὐχέτης διάπυρος

Σαμουήλ

ὁ ἐν θεῷ ἐλέει πατριάρχης 'Αλεξάνδρειας ».

Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου καταφαίνεται οὐ μόνον ἡ τὴν ἐκκλησίαν τῆς 'Ανατολῆς λυμαιομένη διχοστασία, ἀλλὰ καὶ ἡ δεινὴ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ θρόνου τῆς 'Αλεξάνδρειας, οὗ τὰ χρεὴ ἀνήρχοντο ἐν ἔτει 1712 εἰς ποσὸν ἀνώτερον ἐξήκοντα πούγγιων, ἀντιστοιχούντων πρὸς τριάκοντα χιλιάδας γροσσίων τοῦ τότε καιροῦ. Καὶ δὲ γνωρίζομεν μὲν ἂν ἐπέτυχεν ἡ πρὸς τὴν ἀνασσαν τῆς 'Αγγλίας πρεσβεία τοῦ Σαμουήλ καὶ ἂν κατὰ πόσον ἡ 'Αννα, ἥτις ἄλλως εἶνε γνωστὴ διὰ τὴν ὑπέρμετρον αὐτῆς ἀγάπην πρὸς τὸν προτεσταντισμὸν, ἐφάνη ἄνταποκρινομένη εἰς τὴν ταπεινόφρονα καὶ ἐξευτελιστικὴν ἐκκλησίαν τοῦ πατριάρχου, ὅστις ἐφαίνετο συμπαθὼν πρὸς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ βέβαιον εἶνε, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ φακέλου τῶν ἐν τῷ κώδικι ἐπιστολῶν, ὅτι αἱ ἀνάγκαι τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐξηκολούθουν νὰ εἶνε ἐπ' ἴσης μεγάλαι ἐπὶ τοῦ τὸν Σαμουήλ διαδεχθέντος Κοσμά. Καὶ ἀργότερον δ' ἀκόμη ἐπὶ τοῦ Ματθαίου τὰ πράγματα ἔχουσιν οὐχ ἥττον κακῶς. Εἰς μάτην ἀγωνίζεται ὁ Ματθαῖος νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Ἐν μέσῳ τῶν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας μόχθων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀγώνων πρὸς στήριξιν τοῦ ἐμπεπιστευμένου αὐτῷ ποιμνίου βαρύταται εἶνε αἱ οἰκονομικαὶ ἀνάγκαι τοῦ

(1) Κωδ. βοηθέντες.

(2) Κωδ. φθάσαντας.

(3) Κωδ. ἐξεδόθεν.

πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ ἐπισπῶσιν ἀμέριστον εἴπερ τι καὶ ἄλλο τὴν μέριμναν τοῦ πατριάρχου. Ὁ Ματθαῖος στρέφει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἀπανταχοῦ, ὁπόθεν ἡδύνατο νάπεκδέχεται ἐλπίδα τινὰ σωτηρίας. Ἐκ τῶν πλείστων δ' αὐτοῦ ἐν τῷ κουτλουμουσιακῷ κώδικι ἐπιστολῶν ἀπηχεῖ ἡ μονότονος, ἀλλὰ σπαρακτική, ἀλλὰ ματαία καὶ ἀπελπισ, ὡς φαίνεται, κραυγὴ περὶ χρηματικῆς βοήθειας, ἀπευθυνομένη πρὸς ἰδιώτας καὶ ἡγεμόνας, πρὸς ὁμογενεῖς καὶ ξένους. Αἱ δύο ἀμέσως κατωτέρω δημοσιευόμεναι ἐπιστολαὶ τοῦ Ματθαίου πρὸς τὸν Παῦλον Πέτροβιτς, διάδοχον τοῦ ῥωσικοῦ θρόνου, καὶ τὴν αὐτοκράτειραν Αἰκατερίνην τὴν Β' δεικνύουσιν ἐν ταύτῃ τὴν τε ἀκάματον δραστηριότητα τοῦ πατριάρχου, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἀγωνίαν καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ ἐξευτελισμοῦ εἰς ὃν κατήρχετο χάριν τοῦ ἐπιδιωχομένου σκοποῦ ὁ ἐπιστέλλων. Ἀς λάβῃ δὲ ὁ ἀναγνώστης ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ διάδοχος τοῦ ῥωσικοῦ θρόνου Παῦλος ὁ υἱὸς Πέτρου τοῦ Γ' τοῦ συζύγου Αἰκατερίνης Ἀλεξιέβνας Β' καὶ ἐκπτώτου αὐτοκράτορος ἦτο τῷ 1763 παιδίον ἐννεατὴς!

Καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸν Παῦλον ἐπιστολὴ τοῦ Ματθαίου περιλαμβάνεται ἐν φ. 93, α-β τοῦ κουτλουμουσιακοῦ κώδικος καὶ ἔχει ὥδε (1).

«Εὐσεβέστατε, γαληνότατε καὶ πανευκλεέστατε κνέζη καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος διάδοχε κύριε κύριε ΠΑΥΛΕ Πετροβίτζη, υἱὲ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ καὶ ποθεινότατε τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις, ἔλεος καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴη τῇ ὑμετέρᾳ μεγαλειότητι, ἀπὸ δὲ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου πανευφήμου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας ἁγιασμός, βοήθεια καὶ ἐπίσκεψις καὶ παρ' ἡμῶν εὐχὴ, εὐλογία καὶ συγχώρησις, ἐπευχόμενοι κυρίῳ τῷ θεῷ δοθῆναι τῇ σῇ μεγαλειότητι ζῶν πολυχρόνιον, εὐημερίαν ἀδιάλειπτον, εἰρηναίαν διαγωγὴν καὶ πᾶν σωτηριῶδες αὐτῇ ἐφετόν.

(1) Ἡ τ' ἐπιστολὴ αὕτη καὶ αἱ ἄλλαι κατωτέρω δημοσιευόμεναι ἔχουσιν ἐν τῷ κώδικι παρὰ πολὺ ὀλιγωτέρας ἀνορθογραφίας τῆς τοῦ Σαμουήλ. Διορθώσας δὲ ταύτας καὶ ἀναγαγὼν τὴν γραφὴν, ὅπου ἄλλως διέφερον, εἰς τὴν συνήθη, ἐθεώρησα περιττὸν νὰ ὑποσημειώσω τὰ τοιαῦτα. Μόνον δ' ὑπεσημειώθησαν ὅσαι τῶν γραφῶν τοῦ κώδικος ἀπεῖχόν πως πλείυτερον τῆς εἰς τὸ κείμενον ἐκάστοτε παραληφθείσης.

« Προβλέπων (1) ὁ τῶν ὅλων θεός, ᾧ πάντα γυμνά καὶ τετραχλισμένα, τὴν ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς αὔξησιν τοῦ κράτους τῆς ἀσθεΐας καὶ τὰ ἐκ τούτου ὡς ἐκ τινος πικρᾶς ρίζης ἢ πηγῆς ἀναφυόμενα κακὰ καὶ τοὺς τῆς ἀδικίας χειμάρρους παντὶ τῷ ὑπὸ τὴν ἐπικράτειαν αὐτῆς εὐσεβοῦντι λαῷ, εὐδόκησεν (2) εὐλογῆσαι, αὐξῆσαι καὶ πλατῦναι τὸ εὐσεβὲς καὶ ἔνθεον κράτος τῆς βασιλείας ὑμῶν πρὸς παραμυθίαν καὶ καταφυγὴν τοῦ καταπονουμένου τούτου λαοῦ καὶ ἀναδείξαι λιμένα σωτήριον πᾶσι τοῖς ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆς ἀδικίας καταποντουμένοις καὶ κινδυνεύουσιν.

α Ὅθεν καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν, καταπιεζομένη ταῖς τοῦ καιροῦ ἀνωμαλίαις καὶ δειναῖς τῶν ἀσθεῶν περιστάσεσιν, ἅτε ταύτας ἀνεκτῶς ἀναδεχομένη ἐπὶ τῇ κατασχέσει καὶ διοικήσει τοῦ οὐπὲρ ἐνεπιστεύθη παρὰ θεοῦ οἶακος τοῦ καθ' ἡμᾶς (3) ἀγιωτάτου ἀποστολικοῦ θρόνου, ἔγνω προσδραμεῖν τῷ ὑμετέρῳ εὐδίῳ καὶ βασιλικῷ λιμένι πρὸς σωτηρίαν καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν ψυχοφθόρων τούτων κυμάτων, τὰ ὅποια ἀναβαίνουνσι, προφητικῶς, ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ καταβαίνουνσι ἕως (4) τῶν ἀβύσσων. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ θεοφύλακτος μεγαλειότης καὶ πανευδαίμων αὐτοκρατορία πάσης Ῥωσίας λιμὴν καὶ σωτηρίαν προέβληται, εὐέλπιδές ἐσμεν καὶ ἡμεῖς ἐπιτυχεῖν καὶ ἐπαπολαῦσαι τῆς παρ' αὐτῆς σωτηρίας καὶ τοῦ βασιλικοῦ πλουσίου ἐλέους τοῦ ὑπερεκχεομένου (5) πᾶσι τοῖς δεομένοις καὶ μηδέποτε κενουμένου (6), ὡς ἐκ πηγῆς ἀνάου πηγάζοντος τοῦ ἐν ἐλέει ἀπείρου θεοῦ.

« Διὸ θαρρούντως καὶ ἀκαταίσχυντοις ἐλπίσι πέμπομεν αὐτόσε (7) εἰς τὸ ἔλεος τῆς γαληνοτάτης καὶ κραταιοτάτης βασιλείας καὶ αὐτοκρατορίας πάσης Ῥωσίας μεγάλης κυρίας Αἰκατερίνης Ἀλεξιέβνας τὸν ἡμέτερον ἀρχιμανδρίτην κϋρ Μελέτιον μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ, ἀνὰ χειρας ἔχοντα τὸ σεβάσμιον καὶ βασιλικὸν χρυσόβουλλον τοῦ εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀγιώτατον καὶ ἀποστολικὸν θρόνον [ἐτησίου ἐλέους] ὁμοῦ καὶ ἕτερα δύο πάντιμα βασιλικά χρυσόβουλλα ὅπου φιλευσπλάγχχως

(1) Κῶδ. προβλέποντας.

(2) Κῶδ. εὐδόκησας.

(3) Κῶδ. ἡμῶν.

(4) Κῶδ. καταβαίνουσι ἐκ. Ἰδ. Ψαλμ. , ρς' 26.

(5) Κῶδ. ὑπερεκχενομένου.

(6) Κῶδ. κινουμένου.

(7) Κῶδ. αὐτοῦσε.

καὶ συμπαθῶς κινούμενοι οἱ γαληνότατοι καὶ ἀείμνηστοι ἐν Χριστῷ βασιλεῖς ἡλέησαν τὰ καθ' ἡμᾶς ἱερὰ καὶ σεβάσμια μοναστήρια τό τε (1) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, καὶ τὸ (2) ἐν τῷ παλαιῷ Μισίρι, [τοῦ] μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ εἰς τὰς καθαρὰς καὶ βασιλικὰς καρδίας αὐτῶν ἐπινεύσαντος διὰ τὴν ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς δυστυχίαν τοῦ γένους ἡμῶν καὶ τὴν ἀπὸ τῶν κρατούντων ἐπήρειαν.

«Τοιγαροῦν παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν ὑμετέραν εὐσεβεστάτην καὶ ἐλεημονικωτάτην μεγαλειότητα, ἵνα δεχθῇ καὶ ἐπιβλέψῃ τὸν ἐπιφέροντα αὐτὰ ρηθέντα ἡμέτερον ἀρχιμανδρίτην ὡς ἡμέτερον πρόσωπον, γνήσιον ὄντα καὶ πιστὸν θεράποντα τοῦ θρόνου ἐκ νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας, καὶ κατοικτήρη καὶ σπλαγχνιστῇ τὸν περικλυτὸν πάλαι καὶ εὐθηνούμενον ἐν εὐσεβείᾳ καὶ λαμπρότητι, νῦν δὲ πτωχότατον καὶ ἐξηπορημένον ἀποστολικὸν τῶν Ἀλεξανδρέων θρόνον καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν πτωχὰ ἱερὰ μοναστήρια καὶ μέτοχα ἀναδείξῃ τοῦ βασιλικοῦ καὶ ἀφθόνου ἐλέους πρὸς τὴν παρηγορίαν ἡμῶν καὶ ἀνακουφισμὸν τῶν πολυειδῶν ἀναγκῶν τε καὶ θλίψεων εἰς σύστασιν καὶ βοήθειαν τῶν τε ἱερῶν ἡμῶν αὐτῶν δύο μοναστηρίων καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς θρόνου, ὄντας διὰ παντὸς διαπύρους πρὸς θεὸν εὐχέτας, ἵνα χαρίσῃται τῇ μὲν ὀρθοδοξοτάτῃ καὶ γαληνοτάτῃ βασιλείᾳ καὶ αὐτοκρατορίᾳ κράτος, νίκην καὶ βαθεῖαν εἰρήνην, τῇ δὲ ὑμετέρᾳ μεγαλειότητι ὑγίειαν, μακρόβιον διαμένουσαν χράν καὶ διαιωνίζουσαν δόξαν ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

«Ἐν Κωνσταντινουπόλει αψξγ' Μαΐου κα'.

«Τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου γαληνότητος διάπυρος πρὸς θεὸν εὐχέτης».

Ἡ δὲ πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν Αἰκατερίνην ἐπιστολὴ, περιλαμβανομένη ἐν φ. 946-95 α τοῦ κώδικος, ἔχει ὡς ἐξῆς.

«Εὐσεβεστάτη, γαληνοτάτη, κραταιοτάτη, συνετωτάτη καὶ θεό-

(1) Κῶδ. τοῦ τε.

(2) Κῶδ. τοῦ.

στεπτε (1) βασίλισσα ἡμπερατρίσα καὶ αὐτοκρατόρισα (2) πάσης Ῥωσίας κυρία κυρία Αἰκατερίνα Ἀλεξιέβνα, θυγάτηρ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὴ καὶ ποθεινοτάτῃ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη καὶ σωτηρία εἴη παρὰ θεοῦ παντοκράτορος καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῇ σεπτοτάτῃ τῆς μεγάλῃς σου βασιλείας κορυφῇ, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀγίου ἐνδόξου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας ἀγιασμός, βοήθεια καὶ ἐπίσκεψις, παρὰ δὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος εὐχῇ, εὐλογία καὶ συγχώρησις, ἐπευχόμενοι κυρίῳ τῷ θεῷ δοῦναι τῇ κραταιοτάτῃ καὶ ἀγίᾳ αὐτῆς βασιλείᾳ ζωὴν πολυχρόνιον, εὐτυχίαν ἀμετάπτωτον, εἰρηναίαν διαμονὴν, κράτος καὶ νίκην μεγίστην κατ' ἐχθρῶν εἰς δόξαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς μέγιστον καύχημα καὶ ἄφατον εὐφροσύνην παντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος.

α Ἔργον οἰκεῖον πολλὰ καὶ πρέπον εἶναι εἰς ὑποκείμενα ὅπου ὁ ὕψιστος θεὸς προεβίβασε καὶ ἐτίμησε μὲ τὸ (3) τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ ἱεραρχίας ὑψηλὸν καὶ θεῖον ἀξίωμα, ὅταν ἐπιστέλλωσι πρὸς πρόσωπα ὅπου ἡ πανσθενὴς αὐτοῦ δεξιὰ ὕψωσε καὶ ἐδόξασε μὲ τὸ ὑπέρτατον αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα καὶ ἔχρισεν ἐλαίῳ ἀγίῳ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας ἐκάθισε, νὰ γράφωσι πάντοτε χαρὰς εὐαγγέλια, νὰ παρρησιάζωνται μὲ λόγους διὰ παντὸς πνευματικῆς εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως, εὐαγγελιζόμενοι τὴν εὐστάθειαν τῶν πόλεων, τὴν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, τὴν εὐθηνίαν τῶν Χριστιανῶν, τὴν αὐξησιν τῆς (4) ὀρθοδοξίας, τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἀγίου πνεύματος. Τοῦτο εἶναι τὸ οἰκεῖον ἔργον τῶν ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν τῶν πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἐπιστελλόντων (5). Τοῦτο εἶναι τὸ πρέπον, καὶ τοῦτο παρὰ τῶν πάλαι ἀγιωτάτων καὶ μακαρίων ἐκείνων πατριαρχῶν ἐνηργεῖτο ἀενάως καὶ ἐγίνετο εἰς δόξαν τοῦ παμβασιλέως θεοῦ καὶ εἰς τιμὴν καὶ πολλὴν εὐφροσύνην τῶν τε αὐτοκρατόρων καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιστελλόντων.

(1) Κῶδ. θεόσεπτε.

(2) Κῶδ. αὐτοκρατόρσα.

(3) Κῶδ. μετὰ.

(4) Κῶδ. τήν.

(5) Κῶδ. ἐπιστολῶν.

« Ἀλλ' ἐπεὶ δὴ κρίμασιν οἷς οἶδεν ἡ ἀκατάληπτος καὶ ἀνεξιχνίαστος τοῦ θεοῦ σοφία, γαληνοτάτη καὶ χριστιανικωτάτη βασιλίσσα, ἐκείνοι μὲν οἱ καιροὶ παρῆλθον καὶ ἡ δόξα παρώχηκε καὶ ὅλον τὸ ἡμέτερον γένος ὑπέπεσε καὶ εὐρίσκεται τὰ νῦν εἰς τὴν κατὰστασιν ὅπου ἡ αὐτοκρατορικὴ μεγαλειότης γινώσκει, ἐπιστέλλοντες γράφομεν καὶ δηλοποιούμεν πάντοτε καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς συμφορὰς, θλίψεις καὶ ἐλσεινολογίας. Καὶ ἀγκαλὰ καὶ ἄλλοτε νὰ ἐπεριγράψαμεν τὴν ἐλσεινήν καὶ ἀξιοδάκρυτον κατὰστασιν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτου ἀποστολικοῦ πατριαρχικοῦ τῆς (1) Ἀλεξανδρείας θρόνου, ἀπὸ τὸν ὅποιον τὰ δεινὰ ποτὲ μὲν δὲν ἀπέλειψαν, ὄντα μέσα εἰς τὴν φλόγα τῆς ἀσεβείας, ἀλλ' ὅμως τὰ νῦν ὑπερῆύξησαν, ὥστε ἀπὸ τὰς ἀδιακόπους καταδρομὰς τῶν ἐκείσε ἀσεβῶν ἐξουσιαστῶν καὶ ἡγεμόνων καὶ ἡμεῖς ἀδυνατήσαμεν καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς οὗτος ἐν τοῖς παρούσι καιρὸς ἀγιώτατος θρόνος εἰς βαρύτατον χρέος ὑπέπεσεν, ὁμοίως καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν ἱερὰ δύο καὶ σεβάσμια μοναστήρια τοῦ τε ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ ἡγιασμένου τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου τοῦ ἐν τῷ παλαιῷ Μισίρι, τὰ ὅποια δι' ἀδρῶν ἀναλωμάτων ἀνεκαίνισαμεν· ὅθεν ἐξαπορηθέντες καὶ βιαζόμενοι ὑπὸ τῶν δανειστῶν, δεῖν ἐγνωμεν καταφυγεῖν εἰς τὰ φιλελήμονα ὑμῶν σπλάγχνα τῆς μεγίστης ὑμῶν βασιλείας καὶ τυχεῖν τοῦ βασιλικοῦ ὑμῶν ἐλέους, γαληνοτάτη καὶ ἐλεημονικωτάτη μεγάλη βασιλίσσα, ἵνα διὰ τοῦ βασιλικοῦ τῆς ὑμετέρας γαληνότητος ἐλέους δυνηθῶμεν διακρατῆσαι τὸν θρόνον καὶ τὰ προρρηθέντα (2) ὑπ' αὐτὸν μοναστήρια, κυβερνῆσαι τε τοὺς δυστυχεστάτους τούτους καιροὺς καὶ ἀπαλλαγῆναι τοῦ χρέους.

« Διὰ τοῦτο πέμπομεν πρὸς τὴν μεγάλην καὶ θεοφύλακτον ἀγίαν ὑμῶν βασιλείαν τὸν ἡμέτερον ἀρχιμανδρίτην κϋρ Μελέτιον μετὰ τῆς αὐτοῦ συνοδείας, ἀνὰ χεῖρας ἔχοντα τὸ πάντιμον καὶ βασιλικὸν χρυσόβουλλον τοῦ πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς θρόνον ἐτησίου ἐλέους ὑμῶν καὶ τὰ πρὸς τὰ ὑπ' αὐτὸν δύο ἱερὰ μοναστήρια βασιλικά χρυσόβουλλα, ὅπου φιλευσπλάγχχνως καὶ συμπαθῶς κινούμενοι οἱ γαληνότατοι καὶ αἰέμνηστοι ἐν Χριστῷ βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορες πάσης Ῥωσίας ἐδωρήσαντο

(1) Κῶδ. τοῦ.

(2) Κῶδ. προρρηθέν.

εἰς τὰ πτωχὰ αὐτὰ μοναστήρια. Ὅθεν παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐτῆς μεγαλειότητα, ἵνα δεχθῇ καὶ ἐπιβλέψῃ αὐτὸν εὐμενῶς ὡς ἡμέτερον πρόσωπον ἐπιφέροντα, γνήσιον ὄντα καὶ πιστὸν θεράποντα τοῦ θρόνου ἐκ νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας, καὶ εὐδοκῆσαι ἐλεῆσαι καὶ βοηθῆσαι τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῳ καὶ ἀποστολικῷ τούτῳ θρόνῳ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν δυσὶ μοναστηρίοις, καὶ ἀναδείξῃ μέτοχον αὐτόν τε καὶ αὐτὰ τοῦ μεγάλου καὶ βασιλοπρεποῦς ἐλέους.

«Στέλλομεν δὲ τῷ μεγέθει τῆς ὑμῶν βασιλείας διὰ τοῦ ῥηθέντος, ἀγιασμοῦ χάριν, τίμιον δῶρον μίαν κεντητὴν διὰ μαγγάνου ἱερὰν εἰκόνα τῆς ἀγίας μεγαλομάρτυρος Αἰκατερίνης, ἥτις καὶ ἐμυρώθη παρ' ἡμῶν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑποτύπωσιν.

«Ἐπικαμφθεῖσα τοίνυν ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐτῆς μεγαλειότης ταῖς ἡμετέραις εὐχετικαῖς δεήσεσι, οἴκτειρον, ἐλέησον τὸν ἐλέους δεόμενον τοῦτον θρόνον καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν ἱερὰ πτωχὰ μοναστήρια, τῶν ὁποίων τὰ χρυσόβουλλα παρακαλοῦμεν θερμῶς τώρα εἰς τοὺς εὐτυχισμένους καὶ πανεκλάμπρους καιροὺς τῆς ὑμετέρας θεοστέπτου καὶ πανσεβάστου κραταιοτάτης μεγαλειότητος νὰ τα ἀνακαινίσῃ. Ἐφ' ᾧ μετὰ τῆς χριστιανικωτάτης καὶ ἐλεημονικωτάτης ἀνάσσης ταῖς βασιλικαῖς καὶ ἀφθονοπαρόχοις δωρεαῖς καὶ χρηστότητι θαρροῦμεν μετὰ θεόν, ἵνα διὰ τοῦ παρὰ τῆς βασιλείας ὑμῶν ἐτησίου ἐλέους καὶ προσέτι διὰ τῆς ποθουμένης καὶ προσδοκωμένης βασιλικῆς πλουσίας δωρεᾶς τε καὶ βοηθείας τῆς αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος καὶ ἡμεῖς εὐρωμεν ἀναψυχὴν τινα καὶ ἐλάφρωσιν (1) καὶ οἱ πατέρες τῶν ἱερῶν μοναστηρίων καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς πτωχοὶ Χριστιανοὶ ὅπου ἀενάως τρέφονται ἀπὸ αὐτὰ, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ τὰ πατρικὰ καὶ προπατορικὰ βασιλικά ὀνόματα τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ γενομένων μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πάσης Ῥωσίας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν αὐτοκρατορίας ἀκαταπαύστως μνημονεύονται. Καὶ ἡμεῖς τοῦ πανοικτίρμονος θεοῦ δεόμεθα νὰ ἐπιθραβεύσῃ τῇ ἀγίᾳ αὐτῆς βασιλείᾳ κράτος ἀκαταμάχητον, ὑγίειαν μακρόβιον καὶ πολυχρόνιον στερέωσιν καὶ διηνεκὴν χαρμονὴν σὺν παντὶ τῷ βασιλικῷ παλατίῳ, τοῦ ἀγίου ἐνδόξου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου πρεσβεύοντος ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

(1) Κωδ. ἐλάφρωσιν.

« Ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ἔτει σωτηρίῳ αΨΞΓ' , Μαρτίου κα'.

« Τῆς ὑμετέρας θεοστέπτου αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος διάπυρος πρὸς θεὸν εὐχέτης ».

Εἶνε προφανές, ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ καὶ σύγχρονος εἶνε ἡ εἰς τὴν ῥωσικὴν αὐλὴν πρεσβεία τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πατριαρχείου, τοῦ ἀρχιμνδρίτου Μελετίου μετὰ τῆς αὐτοῦ συνοδείας, εἰς ἣν ἀναφέρονται αἱ ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν Αἰκατερίνην καὶ πρὸς τὸν ἐνναέτη Πέτρον. Μόνον δ' ἐν τι δὲν φαίνεται εὐεξήγητον, τίς ὁ λόγος δι' ὃν ἡ πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν ἐπιστολὴ εἶνε γεγραμμένη οὐχὶ ἐν ἀρχαῖζούσῃ γλώσσῃ, ὡς ἡ πρὸς τὸν διάδοχον, ἀλλ' ἐν τῷ καθωμιλημένῳ ἰδιώματι, ἄλλως γεγραμμένῳ εἰς ὕψος λίαν ἐπιμεμελημένον καὶ ἄξιον νὰ ἐπισπάσῃ ἰδιαζόντως τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου. Περὶ δὲ τῆς πρεσβείας ταύτης τοῦ Μελετίου παρατηρητέον, ὅτι ἐξ αὐτῆς ἡδυνάτο τις εὐλόγως νάναμνη ἀποτελέσματα πολὺ ἀνώτερα τῶν ἐκ τῆς ἐκκλήσεως τοῦ πατριάρχου Σαμουήλ τῆς πρὸ πεντηκονταετίας γενομένης πρὸς Ἀνναν τὴν βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας. Ὡς ῥητῶς δηλοῦται ἐν ἀμφοτέραις ταῖς εἰς τὴν ῥωσικὴν αὐλὴν διὰ τοῦ ἀρχιμνδρίτου Μελετίου σταλείσαις ἐπιστολαῖς τοῦ πατριάρχου Ματθαίου, τὸ πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας δὲν ζητεῖ μόνον γενικῶς ἔλεος γενναῖον ὑπὲρ τοῦ πάσχοντος θρόνου, ἀλλ' ἀπεκδέχεται τὴν ἐκ νέου ἀποκατάστασιν προὑπαρχούσης τακτικῆς ἐτησίας χορηγίας ὑπὲρ δύο τῶν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας ἀνηκουσῶν μονῶν, τῆς τοῦ ὁσίου Σάββα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῆς μέχρι σήμερον σωζομένης οὐ μακρὰν τοῦ Καίρου παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Μέμφεως. Τοῦτο δ' ἐξαιτούμενος ὁ πατριάρχης, ἀναφέρεται εἰς ὠρισμένα χρυσόβουλλα τῶν πρὸ τῆς Αἰκατερίνης αὐτοκρατόρων τῆς Ῥωσίας, εἰ καὶ δὲν ἀναγράφει ῥητῶς τῶν τσάρων τούτων τὰ ὀνόματα, μνημονεύων ἀπλῶς τὰ πατρικὰ καὶ προπατορικὰ βασιλικὰ ὀνόματα τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ γενομένων μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πάσης Ῥωσίας περὶ τὸ τέλος τῆς πρὸς τὴν Αἰκατερίνην ἐπιστολῆς. Καὶ ἄλλο τι δ' ἄξιον μνείας, εἰρήσθω καὶ τοῦτο, περιέχει ἡ πρὸς τὴν Αἰκατερίνην ἐπιστολὴ, τὴν ἀναφερομένην διὰ μαγγάνου κεκτητὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, ἣν ὁ πατριάρχης στέλλει ὡς δῶρον εἰς τὴν αὐτοκράτειραν, μυρωθεῖσαν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν

υποτύπωσιν. Ἐκαλοῦντο δὲ κεντηταὶ διὰ μαγγάνου εἰκόνες αἱ ἐπὶ βαρσιτίμου μεταξωτοῦ ὑφάσματος κεντούμεναι οὐχὶ δι' ἀργυροῦ ἢ χρυσοῦ νήματος, ἀλλὰ διὰ λεπτοτάτου ἐλάσματος χρυσοῦ εἴτε ἀργυροῦ, οἷαι αἱ συνήθως φερόμεναι ἐπὶ τῶν πατριαρχικῶν ἐπιτραχηλίων καὶ ἐπιμανικίων. Ἐπ' ἱσῆς δ' ἀναφέρω, ὅτι δέσται ἐξακριβώσεως καὶ ὁ λόγος, δι' ὃν ἀμφότεραι αἱ ἀνωτέρω δημοσιευθεῖσαι ἐπιστολαὶ ἐγράφησαν οὐχὶ ἐκ τῆς ἑδρας τοῦ πατριάρχου Ματθαίου, τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀλλ' ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἰσως δ' ἡδύνατο νὰ διαφωτίσῃ τὰ κατὰ τὴν αἰτίαν τῆς ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει, τῷ 1763, διαμονῆς τοῦ Ματθαίου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀκριβεστέρα τις μελέτη τοῦ ὅλου φακέλου τῶν ἐν τῷ κουτλουμουσιακῷ κώδικι περιλαμβανομένων ἐπιστολῶν.

Καὶ αἱ μὲν δύο αὗται ἐπιστολαὶ τοῦ Ματθαίου δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς δεῖγμα περιφανῆς τῶν ἀκαταπονήτων χρηματολογικῶν ἐνεργειῶν τοῦ πατριάρχου. Ἀλλὰ τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα δὲν ἦτο τὸ μόνον εἰς ὃ ὁ ῥέκτης ἐκεῖνος ἀνὴρ ἐνέτεινε τὴν σύμπασαν αὐτοῦ προσοχήν. Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκυμαίνεται κατὰ τὸν χρόνον τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ καὶ ὑπο ἄλλων πολλῶν θυελλῶν. Εἰκόνα δ' ἀμυδράν τῆς καὶ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἐνεργείας τοῦ Ματθαίου δύνανται νὰ δώσωσι δύο ἐπιστολαὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἀλγερίῳ ὀρθόδοξον κοινότητα. Οἱ ἐκ τῆς πειρατείας παντοδαποὶ χειμασμοὶ καὶ οἱ ὀσημέραι κατὰ τὴν Ἀφρικὴν αὐξοῦντες κίνδυνοι ἔχουσι διελύσει τὸ ἐν Ἀλγερίῳ χριστιανικὸν πληρῶμα. Ὁ εἰς τὴν χώραν ἐκείνην ἀπεσταλμένος ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ἱερομόναχος Ἀνθιμος μένει ἄεργος ἄνευ πιστῶν περὶ ἑαυτὸν, καὶ ἡ ἐκκλησία ἀλειτούργητος ἀργεῖ. Ἐντέλλεται λοιπὸν ὁ πατριάρχης εἰς τὸν Ἀνθιμον, πειθόμενος εἰς τὰς παραστάσεις αὐτοῦ, νὰ πέλθῃ ἐξ Ἀλγερίου, κλείων μὲν τὴν ἐκκλησίαν, παραδίδων δὲ τὴν κλεῖδα καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ βιβλία τῆς ἐκκλησίας μετ' ἀκριβοῦς αὐτῶν καταλόγου εἰς τὸν ἐν τῇ πόλει πρόξενον τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλ' ἅμα ὑποπτεύων μὴ οἱ λόγοι τοῦ ἱερομονάχου δὲν εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν ἀκριβεῖς, ἀλλὰ προέρχονται ἐκ στενοχωρίας αὐτοῦ ἐν τῷ δυσεκβόλῳ τόπῳ, παρακαλεῖ τὸν Ἀγγλον πρόξενον νὰ παραμυθῇ καὶ ἐνθαρρύνῃ τὸν Ἀνθιμον, εἰ δὲ μὴ, ἐντέλλεται αὐτῷ νὰ δεχθῇ τὴν κλεῖδα τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰ σκεύη καὶ νὰ αναλάβῃ τὴν προστασίαν τοῦ ναοῦ καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν πάσης αὐτοῦ πρὸς τὴν τοπικὴν ἀρχὴν ὑποχρεώσεως. Εἰς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο ζή-

σημα ἀναφέρονται δύο ἐπιστολαὶ περιεχόμεναι ἐν φ. 436 - 446 τοῦ κουτλουμουσιακοῦ κώδικος.

Τούτων ἡ πρώτη, ἡ στελλομένη εἰς τὸν πρόξενον τῆς Ἀγγλίας, ἔχει κατὰ γράμμα ὡς ἐξῆς.

« Τῷ κατὰ τὴν Ἀλιτζέρι ἐκλαμπροτάτῳ κόνσολῳ τῶν Ἑγγλέζων.

« Ἐκλαμπρότατε καὶ ἐνδοξότατε σινιὸρ κόνσολε τῆς αὐτοκρατορικωτάτης καὶ γαληνοτάτης βασιλείας τῶν Βρεττανῶν χάρις εἴη τῇ ἐκλαμπρότητί της καὶ εἰρήνῃ καὶ ἔλεος παρὰ πατρός, υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος· εἴη ὑγιαίνουσα καὶ πανευδαιμονοῦσα, συντηρουμένη τῇ χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετ' εὐζωίας πολυχρονίου καὶ ἀμεταπτώτου διαμονῆς εἰς πολλὰς ἡλίου περιόδους.

« Ὁ ἡμέτερος ἱερομόναχος κύρ Ἀνθιμος, ὅπου ἐστείλαμεν αὐτόθι εἰς Ἀλιτζέρι χάριν ἐπισκέψεως καὶ παρηγορίας τῶν ἐκ τοῦ ἡμετέρου γένους αὐτόθι Χριστιανῶν αἰχμαλώτων τε καὶ ἐλευθέρων καὶ πρὸς ἀντίληψιν καὶ ἐπιμέλειαν αὐτῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας, γράφει πρὸς ἡμᾶς καὶ φανερώνει τὴν ἐλεεινὴν κατὰστασιν ὅπου ἔχει καὶ τελείαν αὐτοῦ μόνωσιν, μηδενὸς δῆλα δὴ ἐναπολειφθέντος οὔτε αἰχμαλώτου, οὔτε ἐλευτέρου. Καὶ διὰ τοῦτο, βιάζόμενος ἀπὸ τὴν τοιαύτην μόνωσιν, ζητεῖ παρ' ἡμῶν ἄδειαν εἰς τὸ νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ νὰ ἀπέλθῃ αὐτόθεν, μὴ οὔσης οὐδεμιᾶς ὠφελείας διὰ τὴν παντελεῖ ἔλλειψιν τῶν ἡμετέρων Χριστιανῶν. Καὶ λοιπὸν, εἰ μὲν οὕτως ἔχει καὶ ἀληθεύει τὰ πράγματα, ἰδοὺ δίδομεν αὐτῷ ἄδειαν κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς δήλωσίν του νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς, διορίζοντες τὸν ἐν ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ γράμματι ἵνα συμπερικλείσῃ ὅλα τὰ ἱερὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας, δισκοπότηρα δῆλα δὴ, ἱερὰ ἄμφια, βιβλία, εἰκόνας, κειμήλια καὶ ὅ τι ἄλλο εἶναι, νὰ τα περισφαλίσῃ εἰς ἓνα σεντοῦκι, γράφοντάς τα ἓνα πρὸς ἓνα εἰς κατάστιχον καὶ περισφραγίζοντάς τα νὰ τα παραδώσῃ εἰς χεῖρας τῆς ἐκλαμπρότητος ὁμοῦ καὶ τὸ κλειδί τῆς ἐκκλησίας ὅπου νὰ τα ἔχῃ εἰς φύλαξίν της, τὰ ὅποια παρακαλοῦμεν νὰ τα δεχθῇ καὶ νὰ τα ἔχῃ εἰς ἀκριβῆ φυλάξιν, αὐτὸς δὲ νὰ ἔχῃ τὴν ἄδειαν νὰ ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς, καί, ἂν ἡ ἐκκλησία εἶναι ὑπόχρεως νὰ πληρόνῃ εἰς τὴν αὐτόθι ἐξουσίαν ἓνα τί τὸ κοινῶς λεγόμενον ἀβαέτι, νὰ το πληρόνῃ ἡ ἐκλαμπρότης της καὶ ἡμεῖς μετὰ τῆς προσηκούσης εὐχαριστίας τὸ ἀποκρινόμεθα ἐνταῦθα ὅπου ἤθελε μᾶς διορίσει, ἔχουσα

ὁμοίως καὶ τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν προτεντζιόνα καὶ διαφένδουσιν τῆς, διὰ νὰ μὴν ἀφαιρεθῇ καὶ ἀποσπασθῇ ἀπὸ ἄλλο τι γένος καὶ τὴν οἰκαιοποιηθῇ. Εἰ δὲ πάλιν καὶ δὲν ἔχη οὕτως ἡ ἀλήθεια, καὶ εὕρισκονται ἔτι αὐτόθι Χριστιανοὶ ἐδικοὶ μας, καὶ αὐτὸς, βιαζόμενος ἀπὸ τὴν θλιψὶν καὶ στενοχωρίαν καὶ δυσχέριαν (1) τοῦ τόπου, μᾶς γράφει, ὅτι δὲν ἔμεινε κανένας οὔτε ἐλεύθερος οὔτε αἰχμάλωτος καὶ μὲ τοιαύτην προφασιολογίαν ζητεῖ νὰ ἀναχωρήσῃ, τὴν παρακαλοῦμεν νὰ τον παρηγορήσῃ καὶ νὰ τον παρακινήσῃ νὰ μείνῃ αὐτοῦ, ἕως οὐ νὰ μας ἀποκριθῇ ἡ ἐκλαμπρότης τῆς τὴν ἀλήθειαν. Καὶ τότε στέλλοντες ἄλλον ἱερομόναχον αὐτόθι, χωρὶς τινὰ ἀναβολὴν τοῦ καιροῦ θέλει ἀναχωρήσει τότε αὐτὸς, παραιτούμενος τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ περὶ αὐτῆς εἰς τὸν παρ' ἡμῶν σταλθισόμενον. Ἀγκαλὰ καὶ ὁ θρόνος μᾶς πτωχὸς καὶ πάντων ὑστερημένος, ἀλλὰ καὶ μ' ὅλα ταῦτα καὶ μὲ τὰς συνεχεῖς ἀνάγκας τῶν ἐπικρατούντων οὐκ ἀνεχόμεθα νὰ ἀφήσωμεν αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν ὀρφανὴν καὶ ἑστερημένην ἀπὸ τὴν προσήκουσαν προστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν καὶ νὰ διὰγῃ καὶ μέχρι δέκα Χριστιανῶν.

« Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ αὐθις παρακαλοῦμεν θάρρει πατρικῷ νὰ ἐπιμεληθῇ προθύμως εἰς τὸ νὰ ἐκτελεσθῇ ὅσα προεῖρηται, καὶ μένομεν χρεώσται πρὸς θεὸν καὶ ἰκέται διάπυροι ὑπὲρ τῆς καθ' ἑκάτερον αὐτῆς ἀκροτάτης ὑγείας. Τὴν ἐκλαμπροτάτην μαντάμα καὶ παμφιλτάτην αὐτῆς σύζυγον εὐχόμεθα ὁλοψύχως καὶ εὐλογοῦμεν ἐν ἀγίῳ πνεύματι, τὰ δὲ ἐκλαμπρα αὐτῆς ἔτη εἶησαν θεόθεν πλεῖστα καὶ εὐδαίμονα. ἄψνθ' Ἀπριλίου (2) ἡ ἐστάλθη διὰ τοῦ μονσοῦ Μαρίον — εἰς τὴν Ἀλιτζέριν ».

Ἡ δὲ πρὸς τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἀνθιμον περὶ τῆς αὐτῆς ἐν Ἀλγερίῳ ἐκκλησίας ἐπιστολὴ ἔχει ὥδε.

« Ὅσιώτατε ἡμέτερε ἱερομόναχε κῡρ Ἀνθιμε, τέκνον ἐν Κυρίῳ καὶ τὰ ἐξῆς.

« Τὸ γράμμα σου ἐλάβομεν, εἰς τὸ ὅποιον μᾶς φανερόνεις τὴν ἐλεεινὴν καὶ ἀξιοθρήνητον κατάστασιν τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐδικήν σου μόνωσιν, μηδεὶς Χριστιανοῦ μείναντος, οὔτε αἰχμαλώτου,

(1) Κῶδ. *δυσχερίαν*.

(2) Κῶδ. Ἀπριλίου.

οὔτε ἐλευθέρου, καὶ ζητεῖς ἄδειαν παρ' ἡμῶν εἰς τὸ νὰ ἀναχωρήσης καὶ νὰ ἀπέλθης αὐτόθι, μὴ γινομένης παρὰ σοῦ οὐδεμιᾶς πνευματικῆς ὠφελείας διὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν τῶν Χριστιανῶν.

«Ὅθεν, εἰ μὲν οὕτως ἔχει τῆς ἐκκλησίας τὰ πράγματα καὶ δὲν ἔμειναν δῆλα δὴ αὐτόθι οὔτε πολλοὶ, οὔτε ὀλίγοι Χριστιανοί, προτρέπομέν σοι ἄδειαν νὰ ἔλθης πρὸς ἡμᾶς, συμπερικλείων ἁν) ὅλα τὰ ἱερὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας, δισκοπότηρα δηλ. ἱερὰ ἄμφια, βιβλία, εἰκόνας, κειμήλια καὶ εἴ τι ἄλλο εἶνε νὰ το περισφαλίσῃς εἰς ἓνα σεντοῦκι, γράφοντάς τα ἓνα πρὸς ἓνα εἰς κατάστιχον καὶ σφραγίζοντάς τα νὰ τα παραδώσῃς εἰς χεῖρας τοῦ σιὸρ κονζόλου τῶν Ἑγκλέζων ὁμοῦ καὶ τὸ κλειδί τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὰ ὁποῖα γράφομεν, παρακαλοῦντες τὴν ἐκλαμπρότητά του νὰ τα δεχθῇ καὶ νὰ τα ἔχῃ εἰς ἀκριβῆ φύλαξιν ἔχουσα καὶ τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν προτεντζίονα καὶ διαφένδουσίν του, ἕως οὗ νὰ ἐξαποστείλῃ πάλιν ὁ ἅγιος θεὸς τὸ ἔλεός του νὰ στείλωμεν ἄλλον ἱερομόναχον. Εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχει οὕτως ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' αὐτὸς γράφει μοι συχνάκις καὶ μὴν ἀπαντυχαίνης τὴν ἐξ ἀντιπαραθέσεως ἀπόκρισιν (1)».

Τοιαύτη ὡς ἐν ὀλίγοις ἡ κατάστασις, ιδίως ἡ οἰκονομικὴ, τοῦ πατριαρχείου τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπὸ Σαμουήλ τοῦ Καπασοῦλη μέχρι καὶ Ματθαίου. Πάντως δ' ἡ ἀκριβεστέρα μελέτη τῶν ἐν τῷ κουτλουμουσιακῷ κώδικι περιεχομένων πολυτίμων ἐπιστολῶν, περὶ ὧν δὲν εἶχον ἐγὼ καιρὸν νὰ ἐνδιατρίψω πλειότερον, ὅτε τῷ 1880 συνέτασσον τὸν κατάλογον τῶν ἀγιορειτικῶν χειρογράφων, πολλὰ καὶ ἄλλα δύναται νὰ διδάξῃ περὶ τῆς κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα ἱστορίας τοῦ πατριαρχείου ἐκείνου, διαφωτίζουσα τὴν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ἱστορίαν.

(1) Τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς ἀπὸ τῶν λέξεων γράφει μοι καὶ ἐξῆς εὐρηται γεγραμμένον ἰδίᾳ μετὰ τὸ τέλος ἄλλης τινὸς ἐπιστολῆς ἐν φ. 446 τοῦ κώδικος, τοῦ λοιποῦ μέρους, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῶν λέξεων ἀλλ' αὐτὸς, γεγραμμένου ἐν φ. 44α.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ



007000050639